

ÉLET és TUDOMÁNY

A BARLANGOK
ISMERETLEN
MŰVÉSZEI

/483. oldal

ÖSSÁMÁNOK A CHAUVET-BARLANGBAN? /486. oldal

■ KOZMIKUS KRÓNIKA /499. oldal ■ LEPKÉK HÁLÓSZOBATITKAI /492. oldal

nek megvan a maga sajátos alaktana. De mindenekelőtt azért, mert a barlangfestészet tudatosan szerkesztett egység, és az ábrázolások elrendezése egy-egy barlangon belül más és más. Soha két egyforma még nem került elő. Más a stílusuk, a téma választásuk és más a témák belső kapcsolódása.

– *Milyen módszerrel dolgoztak az őstörténet művészei?*

– Festéssel és véséssel. Persze azt, amit mi őstörténeti festészetnek nevezünk, szintén ketté kell választanunk: először is van maga a festés, a színek árnyalatok nélküli felhordása, másrészt van a vonalas rajz, amelyet faszénnel, mangán- vagy vasoxidokkal, vörössel, okkersárgával stb. készítenek. A festéshez is természetes oxidokat használtak.

A vésések (például Combarellesben) nagyon finom, néha mesterien ügyes karcolással vagy mély barázdálással készültek.

– *Ezeknek a rajzoknak az első felfedezői hogyan értelmezték azt, ami a sötét barlangokban hirtelen a szemük elé tárult?*

– A múlt században, amikor az első vésett és formázott szoborfélfeket felfedezték, egy sor elmélet született, de szinte mindnek az volt a kiindulópontja, hogy „l'art pour l'art” – önmagáért való – művészetről van szó: a paleolitikum embere – úgy mond – unatkozhatott és ezzel „foglalta el magát”... Ám miután a sziklarajzokra is rábukkantak ez az elmélet tarthatatlanná vált. Kapóra jött, hogy éppen akkoriban születtek sorra a nagy kortárs etnográfiai leírások a természeti népekről és az őstörté-

A SOLUTRÉEN MŰVELTSÉG

A solutréen műveltség népe levél alakú, kőből pattintott lándzsahegyeket használt. Különös módon ugyanilyeneket használtak Magyarországon, a Bükkben is. A Szeleta-barlangban talált leletek alapján *szeletiennek* nevezett nép rendkívül finoman dolgozta ki lándzsahegyeit. Az időbeli eltérés miatt azonban nem tűnik valószínűnek, hogy a kettő között lett volna valami kapcsolat.

Mivel a solutréen kultúráról úgy hiszik, hogy nem voltak előzményei, népét Nyugat-Európában Észak-Afrikából származtatják. Eddig úgy vélték, hogy ennek a kultúrának nem volt önálló művészete.

ÖSSZAMÁNK A CHAUVET-BARLANGBAN?

Amikor a falfestményekkel borított barlangot felfedezték Combe-de'Arcban, Ács Gábomnak sikerült telefonon utolérnie a vizsgálatokat vezető régészt, Jean Clottes-ot, a Nemzetközi Műemlékvédelmi Tanács Sziklarajz Bizottságának elnökét.

J. C.: Jean-Marie Chauvet a terület archeológiai csoportjának egyik biztosi óre és két barlangász találta meg a barlangot. Nem volt könnyű dolguk, mert a hajdani bejárat beomlott. Egy kürtőn kellett átréselniük magukat. Egyébként abból jött az a légáramlat, amelyre felfigyeltek.

Á. G.: *Valóban ez lesz a rekord, már ami a falfestmények számát illeti?*

J. C.: Azt egyelőre nem lehet megmondani. Még senki nem járta be az egész barlangrendszert. Én eddig több mint kétszáz festményt láttam, de lesz vagy háromszáz is, és legalább ugyanennyi karcolt rajz is van. Többségük gyapjas orrszarvú, bölény, őstulok, mamut, oroszlán és persze barlangi medve.

Á. G.: *Orrszarvú és oroszlán a mai Franciaország területén?*

J. C.: A paleolitikumban itt élt barlangi oroszlán és gyapjas orrszarvú inkább csak nevében hasonlít mai afrikai rokonaihoz. Mellesleg jóval nagyobbak voltak. A meglepő az, hogy hiénákat, párducokat és baglyokat is rajzoltak. Ez újdonság a barlangfestészetben. Sok rajzon több állat szerepel – olykor egymásra festve. Gyakran teljes alakok, helyenként csak fejek. Vagy ötven állatcsoport is látható: rohanó csorda, másutt megtorpanva állnak, odébb meg egymásra támadnak.

Á. G.: *Én még azt tanultam, hogy az ősember a vadászat sikerességét befolyásolta így, esetleg a fiatalokat is itt tanították. Újabban ezt az értelmezést elvetik.*

J. C.: Én is úgy gondolom, hogy valamiféle mágikus szertartásokat végeztek a képek előtt. Korábban az állatok köré festett vonalakat nyílvezőknek vélték, ma úgy hisszük, hogy a lelküket ábrázolták így. Ismerünk olyan képeket, melyeken a száj köré sugarasan húztak vonalakat, mintha az állat épp kilehelné a lelkét.

Feltételezésünket az is alátámasztja, hogy 20 000 éve még nem ismerték a tollas nyílvezőt, így ezek a képek nem vadászatot ábrázolnak. Egyébként azt remélem, hogy a szertartásokról is megtudunk valamit a nyomok alapos vizsgálata után. Az ősember lábnyomai – melyek szintén megmaradtak – olyanok, mintha táncoltak volna. De nem járhattak be az egész barlangrendszert, nehogy a nyomokat tönkretegyük, amelyek – hála a felfedező szakértelmének – érintetlenek. Eddig emberi és medve lábnyomokat azonosítottunk, valamint medvecsonthoz. A hatalmas barlangi medvék helyenként belekaroltak a képekbe. Csontjaik mindenütt szétszórva hevernek. Az egyik terem közepén egy sziklára medvekoponyát helyeztek, olyan, mint egy oltár. Ez valamiféle sámánizmust sejtet.

Á. G.: *Nagyon jó állapotban vannak a festmények. Még az újságok képein is tisztán kivehetők.*

J. C.: Csupa ásványi anyagot, földfestéket használt az ősművész. Bárán nevezhetjük így, a legtöbb képet ugyanaz a rendkívüli biztonságú kéz alkotta. A kontúrokat sok esetben előbb belekarcolta a sziklába. Festékeit néhány helyen úgy találtuk meg, ahogy a munkához előkészítette egy kővön, vagy egy csonton: vastartalmú agyagot használt a vörös szíhez, mangántartalmút a feketéhez. Az állatokat oldalnézetben ábrázolta, főleg ezzel a két színnel, tisztán vagy keverve, gyakran okkerrel kiegészítve. Egyébként a barlangok falából szüntelenül szivárgó nedvességből kiváló mész vékony, átlátszó réteggel vont be a képeket. Később majd a freskótechnika ugyanezt hasznosítja a vakolat mésztartalma révén.

Á. G.: *Biztos, hogy nem vagyunk egy rossz (vagy jó) tréfa áldozata?*

J. C.: Megvizsgáltam a képeket alaposan – már amihez eddig hozzáfértem. A stílusuk nagyon zárt rendszert alkot. Sehol nincs törés, árulkodó modorosság. A festékanyagok a szokásosak. A talajt is átnéztük, egyetlen újkeletű nyomot sem találtunk. A rajzok valódiak, ebben biztos vagyunk.